

Shrnutí hlavních poznatků

Předkládaný rozbor hodnotí sociálně ekonomickou situaci Moravskoslezského kraje z pohledu statistických výsledků roku 2017, v meziročním srovnání, ale i dlouhodobějším, většinou šestiletém období, popř. od roku 2001, poukazuje na silnější či slabší stránky současného stavu a dynamiky vývoje.

Demografický vývoj

- Sídelní struktura kraje se vyznačuje mimořádnou hustotou obyvatelstva (222 osob/km²), obyvatelstvo je koncentrováno zejména na území ostravsko-karvinské aglomerace. Většina obyvatel kraje (cca 60 %) žije ve městech nad 20 tis. obyvatel.
- Dlouhodobě (s výjimkou let 2007 a 2008) klesá počet obyvatel kraje, vyšší měrou se na úbytku podílí stěhování – v roce 2017 se z kraje vystěhovalo o 2,5 tis. osob více než se přistěhovalo. Migrační úbytek obyvatel v kraji trvá nepřetržitě od vzniku krajů jako územně samosprávných celků.
- Lidé se stěhují na venkov v blízkosti větších měst a využívají tak možnost příjemného venkovského bydlení a krátkých dojezdových vzdáleností do města za prací či za službami.
- V roce 2017 bylo uzavřeno 6 004 sňatků, hranice 6 tis. sňatků byla překročena po 9 letech. Rozvedeno bylo 2 816 manželství, což je nejméně od roku 2001.
- Trvá trend odkládání mateřství do pokročilejšího věku a stále více dětí se rodí v nemanželském svazku (52,7 % v roce 2017).
- Počet živě narozených dětí v roce 2017 (12 078 dětí) byl nejvyšší od roku 2010. Míra porodnosti (10,0 ‰) tak mírně vzrostla díky vyššímu počtu narozených dětí při nižším stavu obyvatel kraje, nicméně zůstává pod republikovým průměrem.
- V roce 2017 zemřelo 13 560 obyvatel kraje, tedy nejvíce od roku 2001.
- Dlouhodobě se prodlužuje naděje dožití (střední délka života), v případě mužů 74,5 let a v případě žen 81,1 let. Tyto hodnoty však patří k nejnižším v ČR.
- Obyvatelstvo kraje postupně stárne, v roce 2017 činil průměrný věk obyvatel 42,5 roku. Od roku 2001 se tak zvýšil o 3,8 roku. Věková struktura obyvatel se rychle mění (roste zejména podíl obyvatel ve věku 65 a více let), na 100 dětí již připadá více než 127 seniorů.

Sociální vývoj

- Meziročně se snížil objem pracovní síly v kraji o 1,5 tis. osob na 610,2 tis. osob. Významných změn však doznala struktura pracovní síly – nárůst počtu zaměstnaných (o 12,0 tis. na 581,4 tis.) a pokles nezaměstnaných (o 13,5 tis. na 28,8 tis.).
- Úroveň vzdělanosti napříč populací se zvyšuje. Podíl vysokoškoláků mezi zaměstnanými v NH dosáhl v roce 2017 hodnoty 22,9 %. Proti roku 2001 se tak zdvojnásobil.
- Míry zaměstnanosti (56,6 %) i ekonomické aktivity (59,4 %) dosahují v roce 2017 rekordních hodnot, přesto jsou pod republikovým průměrem.
- Podíl nezaměstnaných osob (MPSV) (5,77 %) zůstává i přes výrazný meziroční pokles (–1,6 p. b.) mezi kraji nejvyšší. Pozitivní je pokles hodnoty tohoto ukazatele napříč všemi okresy kraje. Na druhou stranu dlouhodobě nezaměstnaní (12 měsíců a déle) představují v kraji cca 46 % z celkového počtu uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce.

- Úřady práce nabízely ke konci roku 2017 rekordních 13 973 pracovních míst. Zvýšení počtu pracovních míst (proti roku 2016 o 3 062 míst) a výrazné snížení počtu uchazečů o zaměstnání (proti roku 2016 o 14 549 osob) znamenalo, že počet uchazečů připadajících na 1 pracovní místo v evidenci úřadu práce se snížil na hodnotu 3,5.
- Čistý disponibilní důchod domácností v kraji třetím rokem roste, v roce 2016 dosáhl hodnoty 241,6 mld. Kč. V přepočtu na jednoho obyvatele to představuje částku 199,4 tis. Kč, jedná se o druhou nejnižší hodnotu mezi kraji.
- Podle výsledků šetření „Životní podmínky 2017“ patřily příjmy moravskoslezských domácností k nejnižším mezi kraji. Průměrné čisté peněžní příjmy na osobu v domácnosti v roce 2016 dosáhly necelých 152 tis. Kč ročně, ve srovnání s rokem 2015 tak vzrostly o 7,9 %. Mezi všemi kraji České republiky byly třetí nejnižší, přičemž za republikovým průměrem zaostávaly o více než 20 tis. Kč.
- Podle výsledků strukturálního šetření o mzdách nadále pokračoval růst jak průměrné hrubé měsíční mzdy (27 991 Kč), tak i mediánu mezd (25 534 Kč). Jejich výše je však v mezikrajském kontextu spíše podprůměrná.
- V roce 2017 v kraji vzrostl pouze počet žáků základních škol, v ostatních druhích škol byla situace opačná. V případě žáků středních škol a konzervatoří se ve srovnání s rokem 2012 jedná o 15% propad, v případě studentů vysokých škol se státním občanstvím ČR bydlících v kraji dokonce o úbytek 28 %.
- Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti v roce 2017 činila 48,8 dne a byla nad republikovým průměrem o 6,2 dne. Ve srovnání s rokem 2016 se snížila o 1,2 dne. Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v kraji každoročně narůstá, v roce 2017 činilo 5,139 %, v porovnání s ostatními kraji se jedná o druhou nejvyšší hodnotu.
- Lůžková kapacita se v domovech se zvláštním režimem od roku 2012 zvýšila o 748 míst (na 1 981 lůžek v roce 2017), v domovech pro seniory se téměř neměnila a pohybovala se na úrovni cca 4 750 lůžek. I přesto, že počet lůžek v domovech pro osoby se zdravotním postižením v posledních dvou letech rostl (na 1 275 lůžek v roce 2017), nedosáhl hodnot z roku 2012.
- Výše starobního důchodu se meziročně zvýšila, svou hodnotou 11 936 Kč patří mezi největší v ČR. Přesto tvoří jen necelou polovinu mzdového mediánu v kraji. Do předčasného důchodu odchází stále více osob, v roce 2017 to byli v průměru tři z deseti starobních důchodců.
- Počet registrovaných trestných činů v kraji se nadále snižuje, k meziročnímu nárůstu došlo pouze na Karvinsku. Naopak počet hlášených dopravních nehod dlouhodobě roste – v roce 2017 bylo evidováno 9 624 nehod, což je ve srovnání s rokem 2012 o 18 % více.

Ekonomický vývoj

- Regionální HDP ve srovnatelných cenách od roku 2014 roste. V roce 2016 byla jeho hodnota 467 mld. Kč, meziročně se zvýšila o 5,9 %. Podíl HDP kraje na ČR činil 9,8 % a z velikostně srovnatelných krajů (Středočeský 11,6 % a Jihomoravský 10,8 %) byl nejnižší.
- Ve skladbě hrubé přidané hodnoty podle sektorů dochází v kontextu posledních pěti let k mírnému oslabování podílu terciárního sektoru (49,9 % v roce 2017) ve prospěch sekundárního (48,3 %) a primárního sektoru (1,8 %).
- Výsledek hospodaření místních rozpočtů Moravskoslezského kraje za rok 2017 skončil přebytkem 3,1 mld. Kč, po roce 2016 (+7,4 mld. Kč) se jedná o druhé největší saldo

- Klesá počet pracovišť výzkumu a vývoje v kraji (VaV), zaměstnanců ve VaV se poslední tři roky (2014 až 2016) nemění (cca 4 250 osob), výdaje na výzkum a vývoj v kraji v roce 2016 činily 5,1 mld. Kč a tvořily 6,4 % republikového celku. V porovnání s rokem předchozím se výdaje na VaV snížily jen o 0,9 %.
- Informační technologie využívá v rostoucí míře stále více domácností, již téměř tři čtvrtiny domácností mají PC s přístupem k internetu.
- Meziročně se snížila sklizeň obilovin (–13,4 %) a brambor (–8,6 %). Rovněž v roce 2017 pokračovala tendence nárůstu počtu skotu započatá v roce 2014. Patrný je také meziroční nárůst stavu chovaných prasat (o 18,7 %).
- Těžba dřeva v roce 2017 dosáhla v kraji necelých 2,8 mil. m³ (bez kůry) a byla tak jednoznačně nejvyšší za celé hodnocené období (o +1,5 mil. m³ proti roku 2012). V posledních dvou letech byla těžba významně ovlivněna těžbou nahodilou, v roce 2017 tvoří dokonce 91,4 % z celkové těžby v kraji. Zatímco dříve se jednalo zejména o těžbu živelní, situace se od roku 2010 obrátila a větší část připadla na těžbu hmyzovou.
- Objem vyrobené elektrické energie v kraji se meziročně snížil, naopak spotřeba elektrické energie v roce 2017 vzrostla na 8 000 GWh. Spotřeba elektřiny v domácnostech na 1 obyvatele kraje se postupně zvyšuje (1 112,2 kWh v roce 2017), v rámci ČR se však jedná o druhou nejnižší hodnotu (po kraji Jihomoravském).
- Velké průmyslové podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji zaměstnávaly v roce 2017 celkem 108,2 tis. zaměstnanců, jejich počet se meziročně snížil o 1,6 tis. osob (o 1,4 %). Tržby z prodeje výrobků a služeb průmyslové povahy vzrostly ve stejném roce na 535 mld. Kč (druhý nejvyšší objem mezi kraji) a tvořily 14,6 % republikového celku.
- Celé sledované období od roku 2012 je charakteristické každoročním úbytkem počtu zaměstnanců ve stavebních podnicích s 50 a více zaměstnanci se sídlem v kraji (5 292 zaměstnanců v roce 2017, tj. o třetinu méně než v roce 2012), jejich mzdy jsou jedny z nejnižších v ČR.
- Na území kraje byly v roce 2017 provedeny stavební práce „S“ ve výši 18,8 mld. Kč (meziroční pokles o cca 2,0 mld. Kč, tj. o 9,8 %), což bylo nejméně od roku 2000.
- V roce 2017 byla v kraji zahájena výstavba nejvíce bytů za posledních šest let, stavět se začalo 2 553 nových bytů, což je o 13,4 % více než v předešlém roce. Celkový počet dokončených bytů ve stejném roce činil 2 261 bytů. Meziročně jich tak bylo dokončeno o 165 více, což odpovídá navýšení o 7,9 %.
- Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v kraji již pět let roste a přiblížil se k hranici 900 tis. hostů. Nejpočetnější skupinou zahraničních návštěvníků jsou již tradičně sousedi ze Slovenska.

Životní prostředí

- Na necelé pětina rozlohy kraje se rozkládají chráněná území. Mezi velkoplošná zvláště chráněná území patří CHKO Beskydy, CHKO Jeseníky a CHKO Poodří.
- Pokračuje trend pozvolného snižování podílu orné půdy ve prospěch trvalých travních porostů. Rovněž roste podíl nezemědělské půdy. Změny v užívání půdy posilují ekologickou stabilitu krajiny.
- Spotřeba vody fakturovaná domácnostem v Moravskoslezském kraji v roce 2017 činila 89,1 l na osobu a den a v dlouhodobějším horizontu se snižuje (proti roku 2012 o 2,4 l/osoba/den). V celostátním srovnání krajů se však jedná čtvrtou nejvyšší spotřebu.
- Výše cen vodného a stočného za m³ vody v hodnoceném období od roku 2012 až na jednu výjimku neustále stoupá. Ceny vodného (33,7 Kč/m³ bez DPH) a stočného (31,3 Kč/m³ bez DPH) patří mezi

nejnižší v zemi a zůstávají pod celorepublikovým průměrem. Podíl ztrát pitné vody ve vodovodní síti sice v roce 2017 meziročně vzrostl o 0,2 p. b. na 13,6 %, ale stále jsou v ČR druhé nejnižší.

- Zatímco na veřejný vodovod je napojeno 99,9 % obyvatel kraje, v případě napojení na veřejnou kanalizaci je to 83,8 % obyvatel. Přestože se v porovnání s rokem 2012 tento podíl zvýšil o 1,5 p. b., zůstává kraj místem s relativně nižší úrovní této vybavenosti.
- Emise hlavních znečišťujících látek do ovzduší pomalu klesají, kraj však zůstává v rámci ČR jedním z nejvíce postižených. V kraji byl překročen alespoň jeden imisní limit na 91 % území v důsledku výskytu nadlimitních koncentrací suspendovaných částic PM₁₀ a PM_{2,5}, benzo(a)pyrenu a přízemního ozonu, přesto se meziročně jedná o mírné zlepšení. Nejhorší stav ovzduší zůstává v aglomeraci Ostrava/Karviná/Frydek-Místek.
- Produkce komunálního odpadu na 1 obyvatele meziročně vzrostla o 28 kg na historicky nejvyšší hodnotu 341 kg. Podíl odděleně sbírané složky komunálního odpadu v posledních letech činí v průměru 14,5 %.
- Celkové vklady do ochrany životního prostředí (hodnoceno podle sídla investora) dosáhly v roce 2016 částky 9,6 mld. Kč, to je meziročně o 28,8 % méně. Objem neinvestičních nákladů na ochranu ŽP převyšuje investiční výdaje v poměru 2 : 1.

Změna hodnot vybraných ukazatelů v Moravskoslezském kraji a ČR

